

TỔ CHỨC DẠY HỌC BÀI “HIỀN TÀI LÀ NGUYÊN KHÍ CỦA QUỐC GIA” (THÂN NHÂN TRUNG) THEO HƯỚNG TẠO HỨNG THÚ HỌC TẬP CHO HỌC SINH

Nguyễn Thị Thu Hiền*

ABSTRACT

Inspiring and creating interest in learning for students is one of the requirements of modern education. In fact, today, students have little interest in Literature because of many objective and subjective reasons. Therefore, when approaching difficult texts such as debates, especially medieval ones, teachers and students are not very interested, leading to the situation of teaching and learning to deal with and superficially. This article presents the research results on the teaching methods of teaching the text “Hien Talent is the national resource” (Than Nhan Trung) under the Basic 10 Literature Program in the direction of creating interest in learning for students.

Keywords: Talent is the national resource, interest in learning, building learning situations, experiential activities.

Received: 28/01/2022; Accepted: 09/02/2022; Published: 18/02/2022

1. Đặt vấn đề

Đổi mới dạy học và giáo dục theo hướng phát triển năng lực người học là xu hướng của giáo dục thế giới và Việt Nam hiện nay. Trong đó, một trong những vấn đề mang tính căn cốt là khơi gợi được hứng thú học tập của học sinh (HS), bởi lẽ, chỉ khi HS thực sự thích thú với kiến thức thì khi đó mới phát huy được hết những khả năng và năng lực của bản thân. Chính vì thế tổ chức dạy học theo hướng tạo hứng thú sẽ là phương pháp dạy học đem lại hiệu quả trong việc phát triển năng lực hiện nay.

Chương trình Ngữ văn với sự xuất hiện đa dạng nhiều thể loại văn bản, trong đó văn bản nghị luận nhất là nghị luận trung đại sẽ có những trở ngại nhất định trong việc tiếp nhận của HS cũng như việc tổ chức dạy học của giáo viên (GV). Trong bài viết này, tác giả xin trình bày kết quả nghiên cứu về tính hiệu quả của việc tổ chức dạy học văn bản nghị luận trung đại theo hướng tạo hứng thú học tập cho HS.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vài nét về hứng thú học tập của HS

Hứng thú là một khái niệm rộng, với những biểu hiện đa dạng. Xét trong góc nhìn về tâm lí, các nhà nghiên cứu tâm lí học Việt Nam đã xem *Hứng thú là hình thức biểu hiện tình cảm nhu cầu nhận thức của con người nhằm ý thức một cách hào hứng về*

mục đích hoạt động, nhằm tìm hiểu sâu hơn, phân ánh đầy đủ hơn đối tượng trong đời sống hiện thực [4;59]. Hứng thú có vai trò kích thích hoạt động tích cực và giúp con người thực hiện công việc dễ dàng, có hiệu quả. Nó có ý nghĩa đối với sự phát triển toàn diện về phẩm chất và năng lực, chính vì thế trong giáo dục cần phải tạo ra hứng thú ở HS. Hứng thú trong học tập được xem là hoạt động “hứng thú nhận thức”, đó là thái độ sự lựa chọn của cá nhân về đối tượng nhận thức, trong đó cá nhân không chỉ dừng lại ở những đặc điểm bên ngoài của sự vật và hiện tượng, mà hướng vào các thuộc tính bên trong của sự vật hiện tượng muốn nhận thức [4;60]. Từ đó có thể hiểu hứng thú học tập môn Ngữ văn chính là thái độ đặc biệt của HS đối với nội dung và hoạt động học tập bộ môn do các em nhận thức được tầm quan trọng cũng như tri thức của văn học có khả năng đem lại hứng thú, sự hấp dẫn cho các em trong quá trình học tập.

Những năm gần đây, thực trạng HS chán học Văn đã trở thành vấn đề đáng báo động. TS Chu Văn Sơn từng trả lời: “chưa bao giờ HS chán môn Văn như hiện nay. Nếu như văn không phải môn bắt buộc thì tốt nghiệp, có thể số HS lựa chọn còn ít hơn sử”. Có rất nhiều nguyên nhân để dẫn đến thực trạng này, tuy nhiên nó đang chứng thực một điều rằng, hứng thú học tập môn Ngữ văn của HS rất thấp. Qua khảo sát thực tiễn dạy học, chúng tôi nhận thấy những yếu

* Học viên Cao học, Trường Đại học Vinh, GV Trường THPT Thành Sen – Hà Tĩnh

tổ ảnh hưởng đến hứng thú học tập của HS đó là: nội dung chương trình, sách giáo khoa; phương pháp dạy học của GV; cách thức kiểm tra đánh giá; cơ hội việc làm trong tương lai; ý thức, động cơ học tập của cá nhân HS... Như vậy, trong môi trường dạy học ở trường THPT, để kích thích hứng thú học tập của HS, GV cần chú trọng đổi mới phương pháp dạy học (PPDH) và cách thức kiểm tra đánh giá... Trong bài viết này, chúng tôi xin đưa ra một số biện pháp đổi mới PPDH ở một văn bản cụ thể theo hướng tạo hứng thú học tập từ đó phát triển phẩm chất năng lực cho HS.

2.2. Vài nét về văn bản “*Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*”

“*Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*” là văn bản nghị luận giàu giá trị tư tưởng. Văn bản này được đưa vào chương trình 2006 ở cả hai bộ sách Ngữ văn 10 cơ bản và nâng cao. Trong chương trình mới 2018, nó tiếp tục được các nhà biên soạn sách giáo khoa lựa chọn đưa vào để làm ngữ liệu học tập cho HS. Tư tưởng của câu nói “*Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*” cũng xuất hiện nhiều trong môi trường giáo dục của Việt Nam, như: trở thành khẩu hiệu, phương châm của các cơ sở giáo dục lớn nhỏ trên cả nước; trở thành đề kiểm tra, đề thi cho HS trong phần kiến thức nghị luận xã hội ở chương trình Ngữ văn THPT...

“*Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*” là tên gọi ngắn gọn của bài *kí đề danh tiến sĩ khoa Nhâm Tuất niên hiệu Đại Bảo thứ ba (1442)*, khắc trên bia tiến sĩ ở Văn Miếu, Hà Nội, do Tiến sĩ Thân Nhân Trung viết theo thẻ văn bia. Đây là một trong những thẻ văn cổ của văn nghị luận trung đại. Khi tiếp nhận các văn bản nghị luận trung đại người đọc cần lưu ý hoàn cảnh ra đời của nó, đặc biệt là hoàn cảnh văn hóa xã hội, chịu sự chi phối mạnh mẽ của tư tưởng kinh điển Nho gia. Các tác phẩm nghị luận trung đại không đơn thuần là đề xuất ý kiến, quan điểm của người viết về các vấn đề của đời sống mà còn mang tính văn học rất cao. Tác giả sử dụng nhiều từ Hán Việt, từ cổ, điển cố, điển tích nên văn phong rất trang trọng và hàm súc... Tuy nhiên, thực tế trong quá trình giảng dạy cả GV và HS đều không hứng thú với kiểu văn bản này. Nhiều GV cho rằng văn bản nghị luận khô khan, khó cảm nhận, khó truyền được hứng thú cho HS. Đối với HS, dường như không mấy hứng thú khi tiếp nhận văn bản nghị luận, nhất là nghị luận trung đại. Bởi những rào cản về văn hóa, hạn chế về

vốn tri thức nên HS rất khó nắm bắt được tư tưởng của tác giả qua cách viết hàn lâm, hệ thống điển tích, điển cố dày đặc...

Từ thực tế đó, tác giả nhận thấy việc đổi mới phương pháp dạy học văn bản nghị luận theo hướng tạo hứng thú học tập cho HS là điều rất cần thiết. Bởi lẽ, chỉ khi nào HS thật sự thích thú, thì HS mới nhận ra cái hay, cái đẹp trong các văn bản nghị luận trung đại. Từ đó các giá trị tư tưởng lớn của nó mới được thể hiện tiếp nhận, phát huy trong thời hiện đại.

2.3. Các biện pháp tổ chức dạy học văn bản “*Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*” theo hướng tạo hứng thú học tập cho học sinh

2.3.1. Xây dựng các tình huống học tập

Xây dựng các tình huống dạy học có vấn đề, là một trong những phương pháp dạy học hiện đại, đem lại hiệu quả cao trong việc hình thành kiến thức kĩ năng cho HS. Xây dựng tình huống học tập Ngữ văn đặt ra vấn đề đối với GV, GV phải khơi dậy sự ham thích học tập, tính chủ động sáng tạo của HS, phải làm sao cho HS chú ý lắng nghe, tiếp nhận mâu thuẫn của tình huống như là những mâu thuẫn nội tâm của chính bản thân mình và có nhu cầu giải quyết. Đối với văn bản “*Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*” GV có thể xây dựng các tình huống học tập như:

a. *Tình huống khơi động bài học*: Hoạt động khơi động bài học là một trong những yêu cầu quan trọng của việc tổ chức dạy học hiện nay. Bởi nó sẽ giúp HS huy động vốn kiến thức và kĩ năng để chuẩn bị tiếp nhận kiến thức và kĩ năng mới, đặc biệt tạo hứng thú để bước vào bài học mới. Có nhiều phương thức được sử dụng để tổ chức hoạt động trải nghiệm cho HS trước khi vào bài học. Ở bài *Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*, tác giả bài viết đã tiến hành như sau: Cho HS xem một đoạn video trích từ chương trình “*Tạp chí kinh tế cuối năm 2015: Thế giới phẳng hay không phẳng*”. Nội dung cơ bản của đoạn video đó là: “*Các quốc gia có dầu mỏ vốn rất giàu có, luôn chi phối thế giới, thì nay lại bị chi phối lại. Những người giàu có ở Trung Đông càng chặt vật hơn khi giá dầu liên tục giảm. Nhưng có một đất nước không dầu mỏ, không tài nguyên, tăng trưởng kinh tế hàng chục năm qua vẫn rất mạnh mẽ, họ đã rất ổn định tại một nơi đây bất ổn*”. **Bí quyết của đất nước Israel là gì?** Với câu hỏi tình huống này, HS sẽ bắt đầu hứng thú bàn luận, đưa ra các ý kiến về bí quyết của đất nước Israel. Qua đó HS sẽ có những nhận thức về sức mạnh của nhân tài trong cuộc sống hiện đại.

Đó chính là những hứng khởi đầu tiên để bắt đầu vào bài học mới.

b. Tinh hưởng mở rộng bài học gắn với thực tiễn đời sống: Sau khi kết thúc phần tìm hiểu kiến thức bài học, GV có thể tổ chức cho HS tranh biện với vấn đề sau: “Hiện nay, dư luận xã hội đang quan tâm về vấn đề những du học sinh tài năng của Việt Nam sau khi du học thường lựa chọn ở lại sống và làm việc tại nước ngoài mà rất ít khi về nước. **Vậy, theo em du HS nên VỀ hay Ở? Vì sao?**” Với tinh hướng này, HS sẽ có cơ hội trình bày những quan điểm của mình về các vấn đề: nguyên nhân, cách nhìn nhận mới về sự cống hiến của nhân tài, giải pháp để nhân tài phát huy năng lực...

Với việc sử dụng các tình huống dạy học có vấn đề, sẽ giúp HS vận dụng được kiến thức, tư tưởng của văn bản vào đời sống, được bày tỏ quan điểm của bản thân... đó chính là những hứng thú học tập mà HS có được từ bài học.

2.3.2. Tổ chức các hoạt động trải nghiệm theo hình thức dạy học gắn liền với di sản

Dạy học gắn liền với di sản là một trong những phương pháp dạy học mới, ở đó HS được tìm hiểu những giá trị văn hóa di sản dân tộc, gắn liền với kiến thức bài học. Bằng việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm thực tế, sẽ giúp HS có thật nhiều niềm vui, hứng thú từ kiến thức bài học. Đặc biệt, với phương pháp này, sẽ hình thành nên những hứng thú nghề nghiệp tương lai của các em. Với văn bản *Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*, GV tùy vào điều kiện, đặc thù của HS có thể thực hiện một số hoạt động như:

- Tổ chức cho HS tham quan tìm hiểu về khu di tích văn hóa lịch sử Văn Miếu – Quốc Tử Giám (Tích hợp với kiến thức phần văn thuyết minh)

- Tổ chức cho HS tìm hiểu những tiên sĩ của tỉnh nhà được đề danh ở 82 bia tiên sĩ, đặt ở Văn Miếu Quốc Tử Giám. Viết bài thuyết minh giới thiệu về một trong những danh nhân đó. Để thực hiện được hoạt động, GV có thể giới thiệu cho HS tham khảo tài liệu qua Internet, qua sách báo... (<http://www.hannom.org.vn/default.asp?CatID=564>). Đối với những trường học đóng trên địa bàn gần các di tích nơi thờ tự các danh nhân, tiên sĩ hay những dòng họ nổi tiếng khoa bảng, GV có thể tổ chức HS đến tham quan, tìm hiểu sâu về thân thế, sự nghiệp của họ. Từ đó giáo dục tinh thần tự hào, tự tôn dân tộc, khơi gợi hứng thú, niềm say mê nỗ lực học tập để khẳng định mình ở HS.

Việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm theo hình thức dạy học gắn liền với di sản cần được vận dụng linh hoạt, GV cần hiểu rõ đối tượng HS để đưa ra những cách thức tổ chức hợp lý, khoa học và quan trọng là giúp HS có hứng thú học tập tốt, hiệu quả.

3. Kết luận

Trên cơ sở nghiên cứu về vấn đề hứng thú học tập môn Ngữ văn, bài viết đã nêu được sự cần thiết của việc tạo hứng thú học tập cho HS; chỉ ra nguyên nhân và những yếu tố ảnh hưởng đến hứng thú học tập của HS. Thông qua nghiên cứu, tìm tòi phương pháp dạy học những văn bản khó, chúng tôi đã đề xuất được các biện pháp dạy học mới, theo hướng tạo hứng khởi, phát huy tính tích cực, để có thể phát triển phẩm chất năng lực HS hiệu quả. Xây dựng các tình huống học tập hay tổ chức các hoạt động trải nghiệm, vận dụng vào thực tiễn đời sống và gắn liền với các giá trị truyền thống dân tộc... Đây đang và sẽ là những xu hướng dạy học mới, đáp ứng yêu cầu của chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Chính vì thế GV cần phải luôn năng động, tích cực đổi mới, với tinh thần lấy HS làm trung tâm, để các em có hứng thú học tập trên hành trình chinh phục tri thức của mình.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bộ Giáo dục & Đào tạo (2008), *Ngữ văn 10 tập 2*, NXB Giáo dục.
- [2]. Bộ Giáo dục & Đào tạo (2014), *Tài liệu tập huấn Dạy học và kiểm tra đánh giá kết quả học tập theo định hướng phát triển năng lực học sinh, môn Ngữ văn*, (Lưu hành nội bộ)
- [3]. Trần Thị Tuyết Mai, (2012), “*Thực trạng hứng thú học môn Ngữ văn của học sinh lớp 9 trường Trung học cơ sở Hoàng Hóa – Thanh Hóa*”, Tạp chí Giáo dục, số 278, 1/2012, tr 19-21.
- [4]. Nguyễn Thành Nhân, (2014), “*Các biện pháp tạo hứng thú học tập cho học sinh trong dạy học Lịch sử ở trường Trung học phổ thông*”, Tạp chí khoa học ĐHSP Thành phố Hồ Chí Minh, số 65/2014, tr 59-67.
- [5]. Lâm Thị Quyên (2008), *Dạy – học văn bản Tựa và văn Bia trong sách giáo khoa Ngữ văn 10 theo đặc trưng thể loại*, Luận văn Thạc sĩ
- [6]. Nguyễn Thị Lệ Thanh, (2020), “*Xây dựng các tình huống dạy học có vấn đề trong dạy học đọc hiểu văn bản nhằm phát triển tư duy phân biện cho HS ở trường Trung học phổ thông*”, Trường Đại học sư phạm Hà Nội, Vol. 65, Số 4/2020. Tr.12-20.